

การคุกคามทางเพศเด็ก

CHILD SEXUAL HARASSMENT

นายแพทย์ทีศักดิ์ ลีระรัตน์เรชา ... จิตแพทย์เด็กและวัยรุ่น

บทนำ

การคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) เป็นปัญหาสำคัญด้านสังคม สุขภาพจิต และสิทธิมนุษยชน ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนทั่วโลก เด็กถือเป็นกลุ่มเปราะบางที่อาจตกเป็นเหยื่อของการคุกคามทางเพศได้ทั้งในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสื่อออนไลน์

ปัจจุบันรูปแบบของการคุกคามทางเพศมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเพิ่มโอกาสให้เด็กเผชิญกับความเสี่ยงมากขึ้น การป้องกันการคุกคามทางเพศจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครอบครัว โรงเรียน หน่วยงานด้านสุขภาพ และสังคมโดยรวม

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความหมาย และผลกระทบของการคุกคามทางเพศเด็ก รวมทั้งเสนอแนวทางป้องกันที่เหมาะสมในระดับบุคคล ครอบครัว โรงเรียน และสังคม

ความหมายของการคุกคามทางเพศเด็ก

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ให้ความหมายของการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) ว่าเป็นพฤติกรรมทางเพศที่ไม่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด การกระทำ หรือการสื่อสารใด ๆ ที่ทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกอับอาย หวาดกลัว ถูกคุกคาม หรือไม่ปลอดภัย (ILO, 2019)

องค์การอนามัยโลก (WHO) ให้ความหมายของการคุกคามทางเพศ คือ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ใด ๆ ที่มีลักษณะทางเพศ ซึ่งอาจคาดหวังได้หรือรับรู้ได้ว่าก่อให้เกิดความไม่พอใจหรือความอับอาย เมื่อพฤติกรรมดังกล่าวรบกวนการทำงาน ถูกกำหนดให้เป็นเงื่อนไขของการจ้างงาน หรือสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่น่าหวาดกลัว เป็นปรักษ์หรือไม่เหมาะสม การคุกคามทางเพศอาจเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใด ๆ ทั้งทางวาจา ไม่ใช่ทางวาจา หรือทางกายภาพ รวมถึงการสื่อสารเป็นลายลักษณ์อักษรและทางอิเล็กทรอนิกส์ และอาจเกิดขึ้นระหว่างบุคคลเพศเดียวกันหรือต่างเพศกัน (WHO, 2023)

สำหรับเด็ก การคุกคามทางเพศอาจเกิดได้หลายรูปแบบ ได้แก่

1. การพูดล้อเลียนหรือแสดงความคิดเห็นเชิงเพศ
2. การสัมผัสร่างกายโดยไม่ได้รับความยินยอม
3. การบังคับให้ดูสื่อลามกอนาจาร
4. การส่งข้อความ รูปภาพ หรือคลิปที่มีเนื้อหาทางเพศ
5. การล่อลวงทางออนไลน์ (Online grooming)
6. การข่มขู่หรือบังคับให้กระทำการกิจกรรมทางเพศ

การกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากคนใกล้ชิด ครู เพื่อน หรือบุคคลแปลกหน้าผ่านช่องทางออนไลน์

ปัจจัยเสี่ยง

1. การขาดความรู้เรื่องสิทธิในร่างกายและเพศศึกษา
2. การใช้สื่อออนไลน์โดยไม่มีการกำกับดูแล
3. ความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่อบอุ่น
4. การขาดระบบคุ้มครองเด็กในโรงเรียนและชุมชน
5. ค่านิยมทางสังคมที่มองข้ามปัญหาความรุนแรงทางเพศ
6. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือการสื่อสาร ซึ่งอาจมีความเสี่ยงสูงกว่ากลุ่มทั่วไป

ผลกระทบ

1. ผลกระทบด้านจิตใจ

เด็กที่ถูกคุกคามทางเพศมักเกิดความวิตกกังวล ความกลัว ภาวะซึมเศร้า ความรู้สึกผิด และสูญเสียความมั่นใจในตนเอง เด็กบางรายอาจเกิดภาวะความเครียดหลังเหตุการณ์รุนแรง (Post-traumatic Stress Disorder: PTSD)

2. ผลกระทบด้านพฤติกรรมและการเรียนรู้

เด็กอาจมีปัญหาการเรียน ขาดสมาธิ ไม่อยากไปโรงเรียน หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าวและแยกตัวจากสังคม ในบางกรณีอาจนำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง เช่น การใช้สารเสพติดหรือการทำร้ายตนเอง

3. ผลกระทบด้านพัฒนาการทางสังคม

การถูกคุกคามทางเพศส่งผลต่อความไว้วางใจผู้อื่นและความสัมพันธ์ระยะยาว เด็กอาจมีปัญหาในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่เหมาะสมเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

แนวทางป้องกัน

1. การส่งเสริมความรู้เรื่องเพศศึกษาและสิทธิในร่างกาย

เด็กควรได้รับความรู้เรื่องเพศศึกษาอย่างเหมาะสมตามวัย โดยเน้นเรื่อง

- การรู้จักอวัยวะส่วนตัว
- สิทธิในการปฏิเสธการสัมผัสที่ไม่เหมาะสม
- ความแตกต่างระหว่าง “สัมผัสที่ปลอดภัย” และ “สัมผัสที่ไม่ปลอดภัย”
- วิธีขอความช่วยเหลือเมื่อรู้สึกไม่ปลอดภัย

การสอนเรื่อง “สิทธิในร่างกาย” (Body autonomy) ช่วยให้เด็กเข้าใจว่าร่างกายของตนเองมีคุณค่าและไม่มีใครมีสิทธิละเมิดโดยไม่ได้รับความยินยอม

2. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

ครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันการคุกคามทางเพศ ผู้ปกครองควร

- เปิดโอกาสให้เด็กพูดคุยอย่างปลอดภัย
- รับฟังโดยไม่ตำหนิ

- สังเกตพฤติกรรมผิดปกติของเด็ก
- สอนให้เด็กรู้จักระมัดระวังตนเอง
- กำกับดูแลการใช้สื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม

เมื่อเด็กมีความไว้วางใจในครอบครัว เด็กจะกล้ารายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากขึ้น

3. การจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยในโรงเรียน

โรงเรียนควรมีมาตรการป้องกันที่ชัดเจน เช่น

- นโยบายต่อต้านการคุกคามทางเพศ
- ระบบร้องเรียนที่ปลอดภัยและเป็นความลับ
- การอบรมครูและบุคลากร
- การจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะป้องกันตนเอง
- การเฝ้าระวังพื้นที่เสี่ยงภายในโรงเรียน

นอกจากนี้ โรงเรียนควรส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งความเคารพซึ่งกันและกัน และไม่ยอมรับพฤติกรรมล้อเลียนหรือคุกคามทางเพศในทุกรูปแบบ

4. การป้องกันภัยทางออนไลน์

ปัจจุบันเด็กจำนวนมากเผชิญการคุกคามทางเพศผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การส่งข้อความล่วงละเมิด การหลอกลวงทางออนไลน์ หรือการเผยแพร่ภาพส่วนตัว แนวทางป้องกัน ได้แก่

- สอนเด็กไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัว
- ไม่ส่งภาพหรือวิดีโอส่วนตัวให้ผู้อื่น
- ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวในสื่อสังคมออนไลน์
- แจ้งผู้ใหญ่เมื่อถูกคุกคาม
- ใช้โปรแกรมควบคุมการเข้าถึงสื่อสำหรับเด็ก

5. การพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับสังคม

หน่วยงานภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องควรดำเนินมาตรการ เช่น

- การบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองเด็กอย่างจริงจัง
- การพัฒนาระบบแจ้งเหตุและช่วยเหลือฉุกเฉิน
- การรณรงค์สร้างความตระหนักในสังคม
- การจัดบริการฟื้นฟูด้านจิตใจแก่เด็กผู้เสียหาย
- การพัฒนาหลักสูตรป้องกันความรุนแรงทางเพศในโรงเรียน

บทบาทของครูและบุคลากรสาธารณสุข

ครูและบุคลากรสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญในการเฝ้าระวังและช่วยเหลือเด็กที่อาจถูกคุกคามทางเพศ โดยควรมีทักษะดังต่อไปนี้

- สังเกตสัญญาณเตือน
- ประเมินความเสี่ยง
- ให้คำปรึกษาเบื้องต้น
- ประสานงานส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- สนับสนุนการฟื้นฟูสภาพจิตใจเด็ก

การทำงานแบบสหวิชาชีพจะช่วยให้การคุ้มครองเด็กมีประสิทธิภาพมากขึ้น

บทสรุป

การคุกคามทางเพศในเด็กเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต พัฒนาการ และคุณภาพชีวิตของเด็กในระยะยาว การป้องกันจำเป็นต้องดำเนินการอย่างรอบด้าน ทั้งการให้ความรู้แก่เด็ก การสร้างครอบครัวและโรงเรียนที่ปลอดภัย การเฝ้าระวังภัยออนไลน์ และการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับสังคม ความร่วมมือของทุกภาคส่วนจะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Briere, J., Runtz, M., Rodd, K. (2024). Child and adolescent exposure to sexual harassment: Relationship to gender, contact sexual abuse, and adult psychological symptoms. **J Interpers Violence**, 39(13-14): 2981-2996.
- Finkelhor, D. (2009). The prevention of childhood sexual abuse. **The Future of Children**, 19(2), 169-194.
- Horner, G. (2010). Child sexual abuse: Consequences and implications. **Journal of Pediatric Health Care**, 24(6), 358-364.
- International Labour Organization. (2019). **Violence and harassment convention**, No.190. ILO.
- United Nations Children's Fund. (2024). **Protecting children from violence and exploitation in relation to the digital environment: Policy brief**. UNICEF.
- World Health Organization. (2020). **Global status report on preventing violence against children 2020**. WHO.
- World Health Organization. (2023). **WHO policy on preventing and addressing sexual misconduct**. WHO.
- Wurtele, S. K., & Kenny, M. C. (2010). Partnering with parents to prevent childhood sexual abuse. **Child Abuse Review**, 19(2), 130-152.

บทความทั้งหมดยินดีให้นำไป เผยแพร่เพื่อความรู้ได้ โดยกรุณาอ้างอิงแหล่งที่มา

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์รธา. (2569). การคุกคามทางเพศเด็ก. จาก <https://www.happyhomeclinic.com/mh34-sexual-harassment.html>

(บทความต้นฉบับ: พฤษภาคม 2569)